

Natrix natrix gotlandica

Gotlandssnok

Grod- och kräldjur, Kräldjur

Ordning: Squamata (fjällbärande kräldjur), **Familj:** Colubridae (snokar), **Släkte:** *Natrix*, **Underart:** *Natrix natrix gotlandica* - gotlandssnok Nilson & Andrén, 1981 **Synonymer:** *Natrix natrix ssp. gotlandica* Nilson & Andrén, 1981, *Natrix natrix gotlandica*

Kännetecken

En underart till den vanliga snoken med en största längd som inte överstiger en meter. Hanen som är tydligt kortare och slankare än honan har en medellängd av 55 cm och en maxlängd av 74 cm, medan honan i medeltal blir 67 cm och som störst 95 cm. Den vanliga snoken kan bli upp till 140 cm. Liksom den vanliga snoken flyr gotlandssnoken snabbt om man kommer för nära och den uppvisar i trängt läge liknande försvarsbeteenden (reser framkroppen, väser och gör utfall med stängd mun, kan spruta ut illaluktande vätska från körtlar vid analöppningen och spela död). Gotlandssnoken har en stor variation i färgteckning och ca 40 % av populationen är melanistisk (svart) och många av de övriga snokarna är storfläckiga. De melanistiska djuren är sällan helt svarta utan har oregelbundet utspridda små vita eller bruna fläckar. En stor andel av de icke-melanistiska snokarna har stora mörka fläckar eller tvärband längs kroppssidorna. Grundfärgen hos icke-melanistiska djur är grå, olivgrön eller brun. Nackfläckarna är ofta orange, men kan vara röda eller vita, och ibland flyter de samman till ett band i nacken. Pupillen är rund och huvudets ovansida är täckt av stora plåtar. Dessa båda karaktärer skiljer snoken från huggormen. Kroppens fjäll har en svag mittköl vilket ger skinnet ett matt intryck, jämfört med hasselsnokens mer glatta struktur. Gotlandssnoken skiljer sig från den vanliga snoken genom att vara förhållandevis småvuxen, ha en avvikande färgteckning, ha färre buk- och svansplåtar och ha avvikande utseende på huvudets fjäll och plåtar.

Utbredning och status

Utbredningen i Sverige omfattar Gotland inklusive Stora och Lilla Karlsö och Gotska Sandön. Under 1900-talets första hälft har arten haft en långt vidare och talrikare förekomst på Gotland än i dag. Sannolikt har de omfattande sjösänkningar och markdräneringsprojekt som skett under 1900-talet negativt påverkat gotlandssnokens utbredning och abundans, främst på öns centrala delar. De flesta observationer i sen tid har gjorts på Fårö, Sudret och i Östergarnområdet.

Ekologi

Gotlandssnoken påträffas vanligen vid olika typer av vatten eller fuktmarker såsom sjöar, dammar, åar, bäckar, moss- och myrmarker och längs kusten. Den kan också vandra över stora områden mellan våtmarker liksom att den kan ses simmande i grunda kustnära områden på jakt efter fisk. Under näringsperioden är den knuten till platser med grodor, paddor och/eller fisk och under sommarens äggutvecklingsperiod till platser med förmultnande vegetation (vassbäddar, gödselstackar, komposthögar o. dyl.) eller annan lämplig varm och fuktig mark. Övervintrar ofta i steniga områden, ibland långt från vatten, från oktober till mars med viss tidsförskjutning under varma eller långa vintrar. Äggen, vanligtvis 11–25 per kull, läggs normalt i slutet av juni eller början av juli och ungarna kläcks i augusti eller september.

Hot

Snoken är utsatt för flera typer av hot. Utdikning av våtmarker med minskad födotillgång har lokalt decimerat antalet djur eller slagit ut arten helt. Antalet lämpliga ägglägningsplatser har minskat kraftigt allt eftersom antalet öppna gödselstäder och komposthögar i landskapet blivit färre. Större vägar mellan sommarens näringsplatser och vinterns övervintringsplatser kan påverka populationens storlek. Även ”naturvårdande” åtgärder i form av alltför intensiv röjning av skyddade ris och undervegetation kan vara negativt, då skyddade gömställen eller platser med nedbrytningsvärme blir färre.

Åtgärder

Skydd av våtmarker och övervintringsplatser. Förbättrad överlevnad hos amfibier gynnar också snoken. Bibehållandet av ett mera traditionellt småskaligt jordbruk med stor variation av biotoper i ett mer mosaikartat landskap skulle gynna förekomsten av lämpliga ägglägnings-, sol- och övervintringsplatser.

Övrigt

Utländska namn – NO: –, DK: –, FI: –, GB: – Gotland Grass Snake. Gotlandssnok är förtecknad i Bernkonventionen bilaga III (skyddade djurarter). Arten är fridlyst enligt 6 § Artskyddsförordningen (2007:845).

Naturvård

Konventioner: Bernkonventionens bilaga III

Fridlysning: Fridlyst enligt Artskyddsförordningen (SFS 2007:845), enligt paragraf: 6. Bestämmelsen gäller hela landet

Litteratur

- Andrén, C. & Nilson, G. 1981. Gotlands reptiler och amfibier. Fauna och Flora 76: 105-118.
- Ahlén, I., Andrén, C. & Nilson, G. 1995. Sveriges grodor, ödlor och ormar. ArtDatabanken och Naturskyddsföreningen. Uppsala och Stockholm. 2:a uppl.
- Gislén, T. & Kauri, H. 1959. Zoogeography of the Swedish amphibians and reptiles. Acta Vertebratica 1(3): 1-397.
- Madsen, T. 1983. Growth rates, maturation and sexual size dimorphism in a population of grass snakes, *Natrix natrix*, in southern Sweden. Oikos 40: 277-282.
- Madsen, T. 1984. Movements, home range size and habitat use of radio-tracked grass snakes (*Natrix natrix*) in southern Sweden. Copeia 1984(3): 707-713.
- Nilson, G. & Andrén, C. 1981. Morphology and taxonomic status of the grass snake, *Natrix natrix* (L.) (Reptilia, *Squamata*, Colubridae) on the island of Gotland, Sweden. Zool. J. Linn. Soc, 72: 355-368.

Författare

Claes Andrén 2006. © ArtDatabanken, SLU 2006.